

Janusz Królikowski

"Chrzest, Eucharystia, posługiwanie duchowne. Dokument z Limy 1982. Tekst i komentarze", red. Wacław Hryniewicz, Stanisław Józef Koza, Lublin 1989 : [recenzja]

Collectanea Theologica 61/1, 187-189

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

i ton komentarza. Widać dużą swobodę w odczytywaniu myśli papieskich oraz ich komentowanie w duchu analiz tak wertykalnych jak i horyzontalnych. Autor potrafi wczuć się w głębię i szerokość zakodowanych myśli i sformułowań. Potrafi wnikać w ich najpełniejszy sens bez naruszenia ich rangi oficjalnego nauczania kościelnego. Te elementy są szczególnie widoczne, gdy kard. Pavan dotyka kwestii moralnych. Zresztą, trudno mówić o pokoju nie rozważając go przede wszystkim w odniesieniu do sfery etyczno-moralnej. Nie można go wydzielić od człowieka i społeczności ludzkich. Nie jest on bowiem, w swym realnym wymiarze, idealną rzeczywistością. Komentator, celem przybliżenia ducha dokumentu, sięga obficie do wcześniejszych i późniejszych enuncjacji kościelnych, a także i świeckich dotyczących kwestii pokoju. Wskazuje to na żywotność problemu i jego dynamiczny rozwój, w którym obecny jest zawsze Kościół.

Tak szerokie widzenie pokoju, w komentarzu kard. Pavana, jeszcze dobitniej wskazuje na aktualność i potrzebę analiz badawczych. Nie można jednak ulec pokusie, z jednej strony teoretyzowania i czystej analizy naukowej, z drugiej — widzenia tylko jawiącej się rzeczywistości i poddania się jej ogłądowi. Zdaniem komentatora, pokój jest zadany i przez chrześcijanina musi być widziany w kategoriach wiary. Nie można też oddzielić pokoju od łaski.

Na koniec trzeba podkreślić, iż kard. Pavan niemal wszystkie problemy widzi zawsze w kontekście godności osoby ludzkiej. Człowiek jest centrum dzieła stworzenia i zbawienia, i on jest również centrum rzeczywistości pokoju: pozostaje jako budujący pokój, a z drugiej strony może go zniszczyć.

Należy z dużym uznaniem odnotować publikację Akademii Alfonsjańskiej, zarówno ze względu na tekst źródłowy, jak i niezwykle cenny komentarz.

ks. Andrzej F. Dziuba, Warszawa

Chrzest, Eucharystia, posługiwanie duchowne. Dokument z Limy 1982. Tekst i komentarze, red. Wacław HRYNIEWICZ OMI i ks. Stanisław Józef KOZA, (Teologia w dialogu, t. 4), Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1989, s. 231.

Działalność ekumeniczna wpisała się już na trwałe w życie Kościołów chrześcijańskich, które mimo rozmaitych przeszkód dążą do „odbudowania wzajemnej przyjaźni” (św. Bazyli Wielki). Podział chrześcijan jest coraz bardziej jasno odczytywany jako wyzwanie, które wszyscy muszą podjąć w imię wierności Chrystusowi i odpowiedzialności za Jego Testament. I trzeba powiedzieć, że działalność ekumeniczna, chociaż jest dziełem delikatnym i trudnym oraz wymagającym, to zaczyna przynosić już konkretne owoce, które powinny cieszyć wszystkich, którym leży na sercu troska o jedność Kościoła.

W dziele zjednoczenia Kościoła ważne miejsce zajmują dialogi międzywyznaniowe, jakie bez przerwy są prowadzone na całym świecie. W czwartym tomie *Teologii w dialogu* otrzymaliśmy polski tekst *Dokumentu z Limy*, który na liście międzywyznaniowych uzgodnień zajmuje miejsce szczególne. Jest on owocem ponad pięćdziesięciu lat pracy Komisji „Wiara i Ustrój” Światowej Rady Kościołów, który został ostatecznie przyjęty na jej posiedzeniu plenarnym 2—16 I 1986 r. w Limie, w którym uczestniczyło ponad 150 wybitnych teologów i delegatów, reprezentujących główne tradycje chrześcijańskie. W opracowanie tego dokumentu czynny i decydujący wkład wnieśli: K. Araya-parteep, W. Borowoj, I. Bria, S. Cranford, N. Ehrenström, metropolita Emilianos (Timiadis), B. Hoedemaker, D. Holeton, A. Houtesiotis, J. K. S. Reid, H. Ch. Schmidt-Lauber, M. Thurian, J. M. R. Tillard, G. Wagner, G. Weinwright, W. M. S. West, R. Wright, J. Zizioulas.

Dokument z Limy podejmuje kluczowe zagadnienia związane z chrztem, Eucharystią i posługiwaniem duchowym (urzędem). Część dokumentu doty-

cząca chrztu podejmuje kwestie ustanowienia chrztu, jego znaczenia, związków z wiarą oraz jego praktyki i celebrowania. Uzgodnienia dotyczące Eucharystii, podobnie jak chrztu, obejmują zagadnienia jej ustanowienia, znaczenia, w którym podkreślony jest jej charakter dziękczynny, pamiątkowy, pneumatologiczny, wspólnotowy i eschatologiczny, oraz celebracji. Mówiąc o posługiwaniu duchowym dokument zwraca uwagę na powołanie przez Boga całej ludzkości, by stała się Jego ludem, czyli by żyła we wspólnocie z Nim przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym, a następnie na związek Kościoła i posługiwania wynikającego ze święceń (ordynacji). Jest więc omówione w tej części dokumentu samo posługiwanie wynikające ze święceń, jego związek z autorytetem i kałpaństwem oraz zasygnalizowany problem posługiwania mężczyznom i kobietom w Kościele. Uzgodnienia dotyczące posługiwania duchowego obejmują także problemy związane z formą posługiwania na mocy święceń, z sukcesją apostołską, ze święceniami oraz sygnalizują trudny problem wzajemnego uznania posługiwania wynikających ze święceń.

Część druga omawianej publikacji zawiera komentarze do *Dokumentu z Limy* oraz jego ocenę z punktu widzenia różnych wyznań. Ks. W. Łydka w swoich refleksjach nad *Dokumentem z Limy* prezentuje jego genezę oraz dokonuje przeglądu jego treści; zwraca uwagę na jego zgodność z doktryną katolicką, wyszczególnia te wątki, które z katolickiego punktu widzenia domagają się dalszych dopowiedzeń oraz wskazuje na ich możliwe kierunki. O. J. S. Gajek omawia pneumatologiczny wymiar inicjacji chrześcijańskiej, jaki wyłania się z *Dokumentu z Limy* i stanowi nowy i cenny wkład w jej rozumienie. Dokument zawiera „wyważoną, komunikatywną i ekumeniczną otwartą pneumatologię sakramentalną” (s. 87). Wymiar pneumatologiczny jest chyba najwyraźniejszą cechą wszystkich uzgodnień i dialogów ekumenicznych, nie tylko *Dokumentu z Limy*. O. W. Hryniewicz w swoich refleksjach na marginesie *Dokumentu z Limy* szuka odpowiedzi na pytanie: „dlaczego jako chrześcijanie jesteśmy zjednoczeni przez chrzest, lecz pozostajemy nadal rozdzieleni w sprawowaniu Eucharystii?” (s. 90). Odpowiadając wskazuje, że chrzest jest podstawą jedności oraz uczestnictwa w Eucharystii, niemniej jednak występują znaczące różnice konfesyjne w rozumieniu relacji, jakie zachodzą między chrztem i Eucharystią — niektóre wspólnoty pomniejszają znaczenie Eucharystii. O. W. Hryniewicz analizuje następnie problemy związane z uznaniem chrztu a uczestnictwem w Eucharystii, podejmuje kwestię „intencji wiary”, która może mieć wielkie znaczenie ekumeniczne, zwłaszcza jeśli chodzi o odnajdywanie w różnych Kościołach wspólnych dóbr duchowych; równie ważne znaczenie ekumeniczne przypisuje następnie podjęciu interpretacji chrztu i Eucharystii w świetle teologii daru, co sugeruje *Dokument z Limy*. To znaczenie wynika z tego, że „pojęcie sakramentu jako daru Bożego wyklucza wszelką możliwość rozumienia go jako własności danej wspólnoty” (s. 104). Refleksje o. W. Hryniewicza zamykają uwagi o realnej możliwości zjednoczenia Kościołów.

O. S. C. Napiórkowski dokonał oceny *Dokumentu z Limy* z katolickiego punktu widzenia. Jest godne uwagi podsumowanie tej oceny: „Rozważany od strony doktrynalnej dokument powinien wzbudzić silniejsze opory w środowiskach protestanckich niż prawosławnych i katolickich” (s. 117). Ks. A. Skowronek skoncentrował swoją refleksję na ocenie zawartych w *Dokumentach z Limy* uzgodnień dotyczących urzędu w Kościele; jego zdaniem zawiera on wprawdzie kilka punktów wspólnych, ale lista zagadnień do podjęcia w tej materii jest zdecydowanie dłuższa, wśród nich do najważniejszych należy zagadnienie sakramentalności urzędu kościelnego, „ordynacji”, urzędu piotrowego, ordynacji kobiet. Uwagami o urzędzie duchowym dzieli się także ks. J. Hause, duchowny Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, podkreślając, że pozostaje tutaj do przełamania jeszcze wiele barier. W. H. Lazareth, pastor Kościoła luterńskiego w USA, omawia prawosławny wkład

do *Dokumentu z Limy*, akcentując jego wymiar trynitarny oraz oparcie w Tradycji. Podsumowując swoje uwagi, głosi pochwałę Kościoła prawosławnego i wskazuje jego możliwości ekumeniczne: „Kościół prawosławny może obecnie wytyczać kierunek całej *oikoumene*, opierając wizję jedności widzialnego Kościoła na jedności apostołskiej wiary, a jedności eucharystycznej wspólnoty na adoracji Trójcy Świętej przez całą świętą Tradycję” (s. 131). T. Hopko, duchowny prawosławny, dzieli się uwagami o stosunku prawosławia do *Dokumentu z Limy*, zauważając, że jest on dla niego przede wszystkim jednym wielkim wyzwaniem i pytaniem o charakterze duchowym. J. J. Mizgala wypowiada indywidualną opinię reformowaną utrzymaną w tonie krytycznym, ze wskazaniem na potrzebę nowych pogłębień. Oficjalną opinię reformowaną przynosi *Oświadczenie Kierowniczego Gremium Związku Kościołów Reformowanych w RFN*, utrzymane również w tonie krytycznym, które stara się łagodzić J. Schmidt w swoim komentarzu do niego. Spośród oficjalnych ocen *Dokumentu z Limy* możemy zapoznać się także ze stanowiskiem Kościoła metodystycznego zajętym przez Konferencję Centralną Europy Środkowej i Południowej oraz ze stanowiskiem Konferencji Episkopatu Polski.

Kończąc refleksje o *Dokumencie z Limy* i jego oceny o. W. Hryniewicz zastanawia się nad sensem jego recepcji. Jego zdaniem recepcja tego dokumentu może utworzyć Kościołom drogę do odnalezienia wspólnej tradycji w jej elementach najbardziej istotnych, z całą pewnością będzie sprawdzianem ekumenicznej otwartości, pozwoli na odnalezienie trwałych wartości własnej tradycji, stanie się lekcją wspólnoty Kościołów oraz momentem prawdy o nich i dla nich.

Publikację zamyka liturgia eucharystyczna z Limy, do której wprowadzają uwagi M. Thuriana.

Prezentowany tu kolejny tom *Teologii w dialogu* stanowi cenny wkład w uwrażliwianie polskiego środowiska teologicznego na sprawę ekumenizmu; otwiera dostęp do jednego z ważniejszych doktrynalnych uzgodnień ekumenicznych, które zasługuje nie tylko na poznanie, ale i na recepcję. Należy oczekiwać, że teologowie polscy uwzględnią w swoich poszukiwaniach *Dokument z Limy* i już wkrótce zapoznamy się z owocami tych poszukiwań.

ks. Janusz Królikowski, Gorlice

Krystyna TRELA, *Dar miłości*, Warszawa 1989, s. 120.

Sobór Watykański II skierował wezwanie do wszystkich instytutów zakonnych, aby zgłębiały duchowe dziedzictwo i charyzmat założycieli. Dlatego każde zgromadzenie stara się kształtować religijne życie swoich członków ukazując ideały świętości założycieli. Te okoliczności oraz zarządzenie kapituły generalnej z 1989 r. o podjęciu wstępnych prac, mających na celu otwarcie w przyszłości procesu informacyjnego założycielki Siostr Imienia Jezus — Matki Franciszki Marii Witkowskiej, stały się pobudką do podjęcia opracowania jej charyzmatu duchowego przez s. dr Krystynę Trełę. Autorka zajmuje się historią Kościoła, ze szczególnym uwzględnieniem historii Zgromadzenia i posiada w swoim dorobku wiele publikacji z tego zakresu.

Książkę *Dar miłości* otwiera przedmowa arcybiskupa Bronisława Dąbrowskiego, Sekretarza Generalnego Konferencji Episkopatu Polski, po czym następuje wstęp, trzy rozdziały i posłowie. Na końcu umieszczona jest bibliografia, litania do Matki Bożej Wspomożenia Wiernych ułożona przez Matkę Franciszkę, błogosławieństwo bł. o. Honorata Koźmińskiego i modlitwa o uproszenie łaski za przyczyną Matki Franciszki Witkowskiej. Pod tekstem są umieszczone liczne przypisy. Praca została napisana metodą analizy źródeł.